

El castell

Li han comentat que des del turó del castell hi ha unes vistes magnífiques i emprèn el camí que, en una forta pendent, s'enfila fins a les parets nues de l'edificació d'aquella torrassa, ja en runes, encimbellada en l'espadat que la continua protegint de qualsevol atac enemic tot i que les inclemències del temps hi han fet forat. Ha vingut a passar uns dies de vacances en aquest lloc perdut entre muntanyes, entre camins de pinassa i troncs secs en què s'endevina una primavera ja passada. Vol estar sola, vol tenir forces per pensar, vol, sobretot, ser una desconeguda, no haver d'estar pendent dels altres, de la família, dels amics, dels companys de feina, ni tan sols del veïnat o de la corrua de gent que omple els carrers asfaltats de la ciutat. Aquí, entre marges de pedra seca i casalots derruïts i abandonats, endreçarà la seva vida. Sempre ha estat envoltada de gent. El pares que s'havien desviscut per ella; la mare, tan sol·lícita als seus desitjos, companya dels seus requeriments tothora; el pare, sempre controlant els seus actes i les seves amistats en una protecció mal entesa; les germanes, la gran vigilant-la a l'escola, sense que pogués fer un pas que no es reflectís en una mirada escrutadora, i la petita, al seu darrere cada dia perquè representava que ella era la més agosarada de totes tres i els jocs que s'inventava tenien aquell gust de fruita prohibida. Més tard, en Valentí, company dels primers besos furtius, dels primers passejos i els primers tocaments pecaminosos. I el marit, en Marc, sempre atent a les seves demandes abans i tot de ser expressades, planificant ell sol allò que li semblava que la podia entusiasmar a ella, avançant-se als plaers

que haurien d'haver decidit conjuntament, com el naixement de cada filla, cinc nenes encantadores però a penes gaudides de tan seguits com van ser els parts i perquè van posar a prova unes capacitats de mare que no estava acostumada a tenir ni es va veure amb cor de desenvolupar, ja que sempre havia estat agombolada per tots.

Ara, aquí, està sola en aquest terreny erm, pujant un camí fet pedruscall, intentant trobar una via de sortida. Les cames totes esgarrinxades comencen a pesar-li, els ulls li fan pampallugues sota aquest sol aclaparador, la boca seca és tota desig d'aigua fresca, se sent l'escalfor de l'aire per tot el cos i li amara la cara, les gotes de suor rellisquen per les galtes cap al coll i l'esquena fins deixar la brusa xopa. Mira enlaire i el turó no s'apropa. Les pedres grises que queden del que havien estat els merlets es drecen entre hores i argelagues. Troba una esplanada en el camí, un cartell "Fuente del Corral del Manco". Es para davant la canya d'on raja un xic d'aigua a penes perceptible i pensa en la senyoreta Júlia, que amb la paciència d'un sant, és a dir, d'una santa, li ensenyà de lletra a poc a poc, tarda a tarda, mentre els altres alumnes ja confegien frases i textos i ella, allà dreta al costat de la taula, sil·labejant als seus deu anys.

Es passa el mocador pel coll per eixugar-se la suor i mira cap a l'estimbat, als seus peus la vall, el poble arrecerat al soleig de la muntanya. Reinicia la pujada.

En Marc estigué content quan va néixer la gran, una nena que per tot plorava. Ella la bressolava però la petita no en feia cas, no se li agafava bé al pit, no li somreia gaire i ella no sabia com estimular-la; es va sentir la mare més inepta de totes les mares i aviat va anar a parar als braços de l'àvia. Amb la segona filla va creure que ja

podria fer més de mare, però li agafà aquella malaltia que volia repòs, tan desconsolada que per tot plorava i la segona també anà a parar als braços de l'àvia. Amb les altres que vingueren ja va renunciar a fer de mare. En Marc la protegia, anava a comprar i cuinava, rebia els amics i feia els honors de la casa.

Es torna a mirar el castell; que lluny i alt que està encara!

El pare va morir el primer, després el Marc la va deixar per sempre en acabat de néixer la petita i ella es va anar refiant dels consells de les amigues: tantes tardes de diumenge passejant amb elles i les nenes per la Rambla. Ara les nenes han crescut i ja ha mort la seva mare.

El cel es va tornant d'un gris fosc, un fort vent de cara li esbulla els cabells. El soroll de les branques dels arbres que es remouen li fa agafar mitja basarda. Es troba sola per primera vegada i no sap per què pensa en la gran i les seves últimes paraules:—Mare, encara no t'has empravat el vestit! Mira que només falten dues setmanes i totes dues hem de fer goig quan avancem pel passadís cap a l'altar; tothom ens mirarà, mare!

No sap per què, però ella no té el valor d'acompanyar-la. Què se n'espera, d'una mare? Haurà de tenir les nètes a coll i no sabrà com portar-les i, talment el cel revoltat d'ara, li fa basarda. Basarda de no arribar a un temps de calma.

Sent un fort terrabastall, un cel que s'inflama amb la claror d'un llamp, unes pedres que van caient desfalcades del seu indret per tants anys d'erosió. Un vent cada cop més furiós i unes gotes grosses que s'esclafen al terra i deixen un rastre d'humitat, presagi de la tamborinada. De cop, la pluja, una cortina d'aigua que no li permet de veure el terreny que trepitja. Ha arribat al castell, s'agafa

a un roc que es bada, el rostre es contreu, les cames rellisquen per les pedres mullades, el darrer merlet que quedava es desfà i tot inicia una davallada. Va caient i caient quan alça el cap enlaire i aixeca la mà que s'agafà a una altra: la seva mare, amb un somriure, l'estreny amb força. Tanca els ulls i el barranc l'engoleix; ja torna a estar acompanyada.

A cal Coix de la Vall

Relat d'en Tomeu

Els fa res que segueix aquí? Al compartiment del costat tothom fuma i ja n'he tingut prou, de fum jo, avui, a fe de Déu! Endemés, aquell galifardeu que hi ha, s'assembla com un condemnat a l'Enric. Sí, sí, a l'Enric, ja us ho dic jo. Ah!, és clar, no sabeu pas qui és l'Enric, doncs bé, és...

Va arribar a casa que feia pena: esprimatxat, esmaperdut, remullat de dalt a baix. Alt, cabells negres esbullats que li queien sobre el rostre, on destacaven per sobre de tot els ulls enormes i foscos com una gola de llop. El rictus de la cara i la seva expressió traslluïen una barreja de por, espant i sorpresa. Anava de xiruca. Bé, ja m'enteneu! Pantalons arrapats i descosits, amb la samarreta baldera. No sé pas que caram hi busquen per aquells virals amb la motxilla a l'esquena, un tros de pa sec —*bocata*, en diuen ara— i la cantimplora buida.

Prou que ho devia tenir tot preparat, el molt carallot!

Era una nit de llamps i trons i bé li havia de donar aixopluc, no creieu?. La Carme, bona dona, una santa, de seguit el va fer entrar. Tot i anar tan xop, feia patxoca:

—Només fins que m'assequi; em va dir.

Caram! Vatua Déu! L'eixugada li va durar força dies. Li vaig oferir vi del racó. No parava d'aixecar el colze, el noi. I aquells ulls..., aquells ulls com els del galifardeu d'aquí al costat: grossos, negres, penetrants; no deixaven la dona de petja. Se la mirava de dalt a baix i de baix a dalt com un tanoca, com si mai no hagués vist dona. Val a dir, però, que la Carme és de bon mirar, bé... ara potser

no ho és tant.

Ens vam conèixer a la Festa Major del poble i era la xicoteta més alegre i trempada que veia. De seguit ens vam ullar. Tres *agarraos* i unes quantes moixaines de les que agraden a les dones i ja la vaig tenir llesta. “Em sembla que aquesta em sortirà bé, vaig pensar. I tal dia farà un any, i dos i tres, fins a deu de casats.

I prou bé que em va sortir. Prou espavilada per a la feina, la casa com un mirall i el menjar... ah!, el menjar. Ni el millor restaurant de ciutat.

Només tenia una dèria, reina dels cels, que no compartíem ni poc ni gens: sortir, sortir, sortir; anar al ball, a les festes, a veure a un i a un altre... Però on hem d’anar, refot! Us imagineu!! Estàs tot lo dia trescant, feina per aquí i per allà i només esperes per arribar a casa i que et contemplin, que prou bé que t’ho mereixes. El sopar a taula i la dona al llit. Ves si no s’és feliç així!

Però ella insistint, insistint.

Algun dia prou li vaig fer cas. I llavors ella es mudava tota cofoia. Bé, es mudava..., millor dit, es transformava: vestit cenyit, *pintarrajeada*, cabells recollits i mitges de seda, un goig de bo de bo! A mi això no m’agradava: era massa vistosa als ulls dels altres i jo la volia per a mi sol.

Quan arribàvem a lloc jo ja volia marxar; tot eren mirades, aquells esprimatxats semblava que se la volien menjar amb els ulls. Els ulls, sempre els ulls.

El nostre matrimoni anava tirant, jo ja veia que ella es marcava allà a casa, molts moments sola, però què voleu, bé havia d'anar a l'hort, jo; i ocupar-me de les feines del camp, del tractor, tant si feia sol com pedregada. Ella havia de cuidar el bestiar, donar menjar a les gallines i als conills i, això sí, preparar-me el dinar i el

sopar; tampoc és que demanés gaire jo. No creieu? Però ella estava un xic cansada d'aquella vida. Tan rutinari tot, deia! Però, reina, els conills han de menjar cada dia!, li feia adonar jo.

A poc a poc va anar perdent la vivacitat dels principis, quan li havia semblat que era la mestressa més cobejada de la comarca, la senyora de la masia més influent de la contrada. Però va arribar un moment que sí que tot va ser massa rutinari, però, com tots els matrimonis, no?, és llei de vida, no? Les floretes i les passions són els primers mesos, fins i tot, potser i tot, els primers anys, però després ve la calma com seguida d'una tempesta i les coses se situen a lloc. Jo ho entenc així, ella, no, ella volia sortir cada dia. Després de quatre sortidetes d'aquestes vaig decidir que allò s'havia d'acabar. Vaig comprar la tele i el vídeo; bé que era entretingut: festes, concursos, *pel·lis*. Quan anava a ciutat en llogava unes quantes, per passar la setmana. I així jo a casa, tranquil, amb una cervesa i al sofà.

La dona va anar quedant insulsa, fins que va arribar aquell galifardeu que us he dit. L' Enric. Us faré llenya, em deia. Ja us adobo això, deixeu, deixeu, no feu esforços, jo us ho tragaré. I vaig veure que m'anava bé tenir un costat per a fer les feines més pesades; ara podré descansar un xic i anar al bar del poble a jugar a la botifarra, si convé.

En vaig parlar amb la Carme: tindrem una ajuda, encara que penso ajustar-li el sou; li posarem plat a taula i llit. I el vaig contractar, és a dir, vam parlar de les condicions i ho vam acordar tot.

Al cap de poc, vaig veure la Carme altre cop riallera, feliç. Li va tornar la vivor a la cara. Vaig pensar que estava satisfeta i orgullosa de la meva idea.

Però cada dia veia l'Enric més a dins de casa que fora, més a la cuina que al graner, amb unes mirades entre ells que la Carme no m'havia fet mai a mi. Els trobava a qualsevol racó; quan jo entrava feien aquells *dissimulos* que es noten tant. Anava al cobert i allà estaven mirant-se com dos pardalets. Anava al galliner i es deixaven anar de les mans amb un cop sec. Vaig intuir que si anava passant el temps em prendria la dona. A fe de Déu que me n'he de pensar alguna, em vaig dir.

I avui, quan menys m'ho esperava, se m'ha presentat l'ocasió. El que passa és que no m'ha sortit tan rodó com em creia, valga'm Déu! Però al cap i a la fi si la Carme no era meva, si ja estava mústia, tant se val, per posar el sopar a taula en puc trobar una altra. Encara sóc de bon veure, jo.

Doncs avui, fent endreços al cobert he trobat unes llaunes de benzina que ja creia perdudes. Pel tractor, m'he dit de primer. De cop, en girar-me, me'ls he vist, ben amorrats estaven, petonejant-se i fent-se carantines. Ja no eren mirades això! I a un home, què voleu que us digui, se li encén la sang!

De tanta llenya com m'ha volgut fer, el poca-vergonya, el cobert n'estava ple i la palla acabada d'assecar; tan seca com "la secada" de l'Enric.

No sé pas què m'ha passat pel cap...

Bo que he sortit corrent, comes ajudeu-me. Tot era fum allò!

Però?, i aquest tren, que no engega?

Relat de la Carme

Bé, per fi, ja està. Ràpid i net. Com havíem planejat.

Però on és l'Enric? Enric!, Enric!

No cal que m'amoïni, deu haver sortit. He! Com es quedarà en Tomeu! M'agradaria veure la cara que farà. El poca-pena! Potser sí que es pensava que m'estaria consumint tota la vida amb ell. Jo, encara faig goig. Em mereixo una altra cosa; no un home que només està de bones quan està tip. I que menja com un bacó, el desgraciat.

Una dona sóc, no una serventa, ni sa mare, que li ha permès tot. Sort que és morta ja. Encara li ho haig d'agrair, però. Si no arriba a ser per ella... Un bon picot que li ha deixat al Tomeu, tot i que no en veurà cap, és clar. Ara amb l'Enric marxarem lluny, ben lluny. Del Tomeu, ja se n'encarregarà la poli.

Com en una pel·lícula. Aquella que vaig veure fa un temps al vídeo que em va comprar el Tomeu perquè estigués *contenteta*, em va dir. També li hauré de donar les gràcies, al final de tot. Si no arriba a ser per això. D'allí en vaig treure la idea i la vaig explicar a l'Enric; si va avenir de seguida el meu xicot!

No podia suportar més. A casa tot el dia, ni tan sols a ma mare podia anar a veure. “Tothom et mira”, deia, “no vagis provocant”; però bé m'havia d'arreglar, jo. No pots sortir de qualsevol manera, llavors sí que tothom et mira! Ell bé prou que hauria volgut que sortís feta un nyap, una pena... com la “cenicienta”. Però ara seré princesa, princesa per al meu Enric. Princesa, bombó, xocolateta, pardalet, rateta meva... tot això em diu. I em mira amb tanta tendresa. No com aquell dropo que, quan hi penso, encara me'n faig creus com he pogut aguantar tant!

L'Enric sí que em sap mirar, i mimar-me. El dia que va arribar a casa: aquell dia...Anava xop, ben xop, l'aigua li regalimava per tota la cara i barba avall, estava tan espantat! Al moment vaig saber que seria per a mi, que estaríem junts, sempre, sempre.

Vaig fer el que vaig poder perquè es quedés: et falten braços, Tomeu, vas massa cansat, ell és fort, jove, li podríem donar alguna coseta i que fes la feina pesada; podràs descansar, que bé que t'ho mereixes, sempre treballant...

Sí, sempre treballant per a res, ja em diràs, per quatre xavos. El molt tanoca no té classe per guanyar més; endrapar sí que en sap! I jo tot el dia a la cuina, corsecant-me. Ell arribava a casa i s'aclofava al sofà i au! Aquí estic jo, el rei de la casa, que m'ho facin tot. Estava tan acostumat a dependre de les dones! Sort que s'ha mort sa mare. El rei de la mare. Sa mare, no tenia més ulls que per a ell. Ja quan ens vam casar m'ho va deixar clar: a un home se l'ha de tenir satisfet als fogons i al camastre. Al meu Tomeu li agrada la cuina casolana i ben cuinada; sap apreciar un bon guisat. Has de tenir en compte —em deia— que treballa com un escarràs, que t'has endut el millor home, que no ha vist mai cap faldilla i,... bla, bla, bla. Mimat, això és el que era! A la senyora Pepeta la vam tenir els primers anys a casa i no em deixava de controlar, fes el que fes m'anava al darrere avisant-me sempre del que li agradava o no al seu reiet. Fins que va agafar una pulmonia, benvinguda va ser, i la va palmar en pocs dies. Vaig descansar, realment!

La meua sorpresa va ser que ens deixava una herència com cal. Bé, ens deixava, la deixava al seu fillet, al seu amanyagat. Al principi, vaig pensar que ho notaria jo. Ara ja no caldria comptar tant i ens podríem donar

algun gustet: sortir a veure una mica de món i canviar aquells aires tan resclosits de la casa. Però no! Aquests diners els hem de guardar per a quan siguem grans i ens agafi una malura i haguem d'anar a un hospital o a un *asilo* —va sentenciar els setciències. Una residència jo? Amb totes aquelles velles que no s'aguanten els pets? És ara que sóc viva i que en podem gaudir i veure coses; m'han dit que París val la pena...

No em va ni escoltar. Els va portar a La Caixa de Pensions, i no es tocaran mai d'aquí! —va afirmar. Encara sort que li vaig poder fer veure que si li passava alguna cosa a ell i jo no els podia treure, se'ls quedava La Caixa o, pitjor, l'Estat. I després de rumiar-s'ho, ho va posar al nom dels dos. Això és el que m'ha salvat!

En Tomeu sempre ha estat un primmirat amb els diners i no ha allargat més el braç que la màniga, sempre estalviant, fins a ser una obsessió.

Però, mira, s'hi va avenir, a llogar l'Enric. Li vam donar quatre peles, això sí, un lloc al cobert i la manutenció. Com que el noi estava sense feina i jo li feia gràcia, doncs es va quedar de ganes. I ha treballat de valent. A poc a poc vam anar planejant junts *l'asunto*.

Li vam posar els bidons ben a la vista. L'Enric s'ha encarregat de tot. Ha omplert el cobert de llenya, pobre, tot el dia donant cops de destrat, per a la llar de foc a l'hivern, vam pensar. I va recollir la palla, ben seca, que farà força fum. Sortirà corrent. Vam esperar que passés pel cobert i el vam animar una miqueta amb les nostres carantoines. L'Enric m'anava petonejant i engrapant: deixa'm estar, li vaig dir, que fotrà el camp! No, dona, ell que xiuxiuejava; com més enfilat, més perdrà el cap. I tant que l'ha perdut!

I la sorpresa que s'endurà. També se n'ha encarregat

l'Enric, d'això. Quan arribi a l'estació l'estaran esperant... A la garjola, de pet, pobre. Deu pensar que som morts!

Però on és l'Enric? Enric, Enric!

Deu ser fora, ja. Més val que m'espavili, ja no veig per on vaig i se m'està ficant el fum al coll i als ulls. Necessito respirar.

Ja sóc a la porta. La porta... sempre ha anat forta..., no la puc obrir. Enric!, la porta! Cada cop hi ha més fum aquí dins!

La porta, la porta, maleïda porta, Enric! Enric! Enric!

Relat de l'Enric

Si, vés cridant, vés cridant. Que t'ho penses, que sortiràs. Una ocasió així...

Me l'he ficada ben al pot, aquesta meuca: estava embadalida amb mi, enganxosa, ensucrada...

I aquell home poca-pena que tenia per marit. Acabarà bé aquell també. Poc s'ho espera, el paio.

M'ha sortit rodó; poc m'ho podia pensar jo, el dia de la tronada. Ben moll estava: em deixaran entrar, vaig pensar. Un cop dins, ella ja no em va deixar de petja que diuen. Tot el dia davant i darrere, no me la podia treure de sobre. Prou que va convèncer l'home perquè els fes les feines. Un esclau, jo! M'ha fotut fer de tot amb l'excusa que sóc jove i fort. Tot per quatre peles, una escudella i un jaç. Estava per marxar ja i dir-li el nom del porc; no es tracta així un treballador, ni tan sols podia anar de tant en tant a fer una canya al bar del poble. No és bo l'alcohol, em deia; a més, jo aquí tinc un vi de *lo* milloret, amb això n'hi ha prou; en pots agafar un petricó

cada dia. Entre ell que és un agarrat i la seva dona una meuca, em tenien ben fastiguejat. Em vaig quedar, al principi, perquè no tenia ni on anar a deixar els meus ossos. Havia hagut de fugir tan ràpid de Sant Hilari per culpa d'aquella altra tanoca que no havia vist mai cap home, que, cames ajudeu-me!, vaig anar a raure aquí a causa de la tronada.

Però això deu ser la meva fatalitat, anar a parar a mans de les dones! Ja sé que sóc jove i de bon mirar i tinc una mirada celestial que les encaterina, no hi puc fer més!

La Carme m'anava fent confessions de la seva vida matrimonial: no puc més, sóc una esclava de la cuina, no em deixa sortir, no em deixa ni anar a la perruqueria, és un gelós i un desconfiat... I a mi què m'importava la seva vida de misèria! Fins i tot m'explicava com n'era de maldestre, al llit: amb pèls i senyals, quin fàstic! Jo, com que sóc tan considerat, l'amoixava una mica. D'aquestes explicacions va anar a parar a la mort de la sogra. Allò em va agradar. Encara en traure suc d'aquí!, em vaig dir. I vaig continuar la comèdia: que si un ullet per aquí, una “tocadeta” per allà, petonets, galindaines, amoretetes... hi havia dies que em venia basca, però bé s'ho valia; l'herència que van cobrar era un bon picot! I de mica en mica, ella mateixa va fer el pla. De pel·lícula, va dir. Sí, sí, de pel·lícula...: jo vaig perfeccionar el guió.

En aquell traster hi havia de tot i quan vaig veure la benzina ja ho vaig tenir clar. Amb una bona tallada de fusta seca i bones bales de palla emmagatzemades, podia passar de tot. Ella va tornar de mort a vida quan li ho vaig comentar. I ara ja està, tot consumat. Fins a l'últim detall. El que he afegit jo, el que ella no havia previst en el seu guió de pel·lícula.